

KARTA KURSU

(do zastosowania w semestrze letnim roku akademickiego 2015/16)

Nazwa	Metody badań społecznych 1
Nazwa w j. ang.	Methods of social research 1

Kod		Punktacja ECTS*	5
-----	--	-----------------	---

Koordinator	Dr hab. Tadeusz Sozański (koordynator, wykłady) Dr Małgorzata Krywult-Albańska (ćwiczenia)	Zespół dydaktyczny
-------------	---	--------------------

Opis kursu (cele kształcenia)

Celem kursu jest przygotowanie do samodzielnego prowadzenia empirycznych badań socjologicznych w zakresie obejmującym podstawy ogólnometodologiczne oraz początkowe etapy procesu badawczego (konceptualizacja, eksplikacja problematyki, operacjonalizacja).

Warunki wstępne

Wiedza	Ogólna wiedza socjologiczna w zakresie przewidzianym kursem „Wstęp do socjologii”
Umiejętności	Umiejętność poszerzania wiedzy poprzez samodzielną lekturę literatury podręcznikowej
Kursy	„Wstęp do socjologii” i „Logika”

Efekty kształcenia

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W01: Znajomość podstawowych pojęć metodologii socjologii (jednostka analizy, zmienna, wskaźnik, źródło, itp.)	K_W01, K_W08
	W02: Znajomość najważniejszych typów badań empirycznych (w tym eksperymentu).	K_W01, K_W08

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U01: Projektowanie <i>socjologicznych badań empirycznych</i> (konceptualizacja, określenie: populacji, zmiennych, hipotez, typu badania, bazy źródłowej, techniki zbierania materiału empirycznego).	K_U08

	Efekt kształcenia dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K01: Student ma świadomość tego, że na każdym etapie procesu badawczego socjolog powinien postępować zgodnie z normami etycznymi i prawnymi, w tym obowiązującymi w badaniach na ludziach.	K_K04
	K02: Jest przygotowany do pełnienia różnych ról (kierownik, wykonawca) w zespołach badawczych	K_K05

Organizacja									
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach							
		A	K	L	S	P	E		
Liczba godzin	30	30							

Opis metod prowadzenia zajęć

Wykład będzie prowadzony z użyciem autorskich *prezentacji* wizualnych (powerpoint) przygotowanych przez wykładowcę do każdego z 6 tematów. Studenci otrzymają także zestaw tekstów z zachętą do samodzielnej lektury równoległe z wykładami.

Na *ćwiczeniach* studentów obowiązuje czytanie na bieżąco *literatury* wskazywanej (niezależnie od wykładowcy) przez osobę prowadzącą te zajęcia. Znajomość lektur będzie sprawdzana za pomocą krótkich testów wiadomości. Przewidziane są także pisemne *zadania domowe* oraz *kolokwia*.

Formy sprawdzania efektów kształcenia

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Indywidualne Prace domowe	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat	Prace pisemne (kolokwia)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01						X		X		X			
W02						X		X		X			
U01						X				X			
K01								X					
K02								X					
...													

Kryteria oceny	<p>Zaliczenie wykładów (wpis „zal” w indeksie) otrzymają osoby, które były obecne na co najmniej 8 wykładach. Osoby, które nie spełnią tego wymogu, w sesji letniej będą musiały zaliczyć ustnie na dyżurze materiał ze wskazanych przez wykładowcę opuszczonych wykładów. Egzamin z materiału objętego kursami „Metody badań społecznych 1” i „Metody badań społecznych 2” przewidziany jest na II roku studiów w III semestrze (po zakończeniu drugiego kursu).</p> <p>Warunkiem koniecznym zaliczenia ćwiczeń jest obecność na zajęciach (tolerowane będą co najwyżej 3 nieusprawiedliwione nieobecności). Osoba prowadząca ćwiczenia wystawi <i>ocenę zaliczeniową</i> (do wiadomości wykładowcy z możliwością wpisania do indeksu na życzenie studenta) w oparciu o aktywność ogólną oraz średnią z ocen uzyskanych w ciągu całego semestru za wyniki testów sprawdzających znajomość lektur, prac domowych i kolokwiów.</p>
----------------	---

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Tematy wykładów

Przy każdym z 6 bloków tematycznych podano: przewidywaną liczbę godzin lekcyjnych, zestawienie ważniejszych pojęć i zagadnień, które zostaną omówione w ramach danego bloku, oraz teksty do samodzielnej lektury jako uzupełnienie wykładu.

1. Co to jest nauka? Podział nauk. Metodologia nauk. Osobliwości socjologii jako nauki empirycznej (7 godzin).

(cechy wyróżniające wiedzę naukową, nauki empiryczne i formalne, metodologia a socjologia nauki, metodologia pragmatyczna i apragmatyczna, problem naukowy, hipoteza, paradygmat, teoria, model, metoda, orientacja problemowa).

Lit. T. Sozański. *Co to jest nauka?* Ss. 23–50 w: J. Goćkowski, S. Marmuszewski (red.) *Nauka. Tożsamość i tradycja*. Kraków 1995 (MN I: 5–34) * J. Topolski. *Metodologia historii*. Warszawa 1973, r.I (Przedmiot metodologii nauk): 15–31 * S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, r. I (Problematyka i metody badań): 19–61. * A. Sułek, *Metodologia socjologiczna*. W: Encyklopedia socjologii, t. 2, Warszawa 1999, 209–217

2. Elementarne czynności naukotwórcze. Fundamentalna rola zmiennych (5).

(termin naukowy, definicja, klasyfikacja, typologia, pomiar, jednostka analizy, zmienna, podziały zmiennych według różnych kryteriów, w tym podział Lazarsfelda-Menzela).

Lit. S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, początek rozdziału III (Definiowanie pojęć i dobór wskaźników w badaniach), 124–138 * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.III (Zmienne i ich rola w badaniach socjologicznych): 35–63 (MN I: 249–272).

3. Etapy procesu badawczego. Projektowanie badań. Typy badań empirycznych (4).

(„od projektu do raportu”, przedmiot, temat i problematyka badań, konceptualizacja, operacjonalizacja, badanie weryfikacyjne i eksploracyjne, eksperymentalne i korelacyjne, przekrojowe i dynamiczne, ilościowe i jakościowe)

Lit. E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*. r. 4 (Plan badań): 109–138 * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.II (Etapy procesu badawczego): 19–34 (MN I: 300–313) * T. Sozański. *Propozycja eksperymentalnego badania wpływu dolegliwości i nieuchronności kary na podejmowanie działań przestępczych*. Tekst dostępny w pliku *projekt.pdf* na stronie internetowej wykładowcy.

4. Eksperyment w naukach społecznych. Etyka w badaniach socjologicznych (6).

(zależność przyczynowa, metoda eksperymentalna, manipulacja i kontrola, eksperyment laboratoryjny i terenowy, klasyczny schemat eksperymentu i jego modyfikacje, trafność wewnętrzna i zewnętrzna, zasady etyczne obowiązujące w badaniach na ludziach)

Lit. E. Babbie. *Badania społeczne w praktyce*, r.8 (Eksperyment): 245–266 lub A. Sułek. Schematy eksperymentalne w badaniach społecznych. W: A. Sułek (red.). *Logika analizy socjologicznej. Wybór tekstów*. Warszawa 1979, 101–135 (MN II, 40–67) * J. Brzeziński. *Metodologia badań psychologicznych*. Warszawa 1996, r. 5 (Etyczne problemy psychologii (I) – między kodeksem etycznym a laboratorium, fragment): 125–142.

5. Wskaźniki. Baza źródłowa badań empirycznych. Techniki wywoływania źródeł (4).

(wskaźnik i indicatum, typy wskaźników wg Stefana Nowaka, łańcuch komunikacyjny, moc zawierania i moc odrzucania, indeksy i skale (wprowadzenie do tematu wg Babbie'ego), pojęcie źródła socjologicznego, źródła zastane i wywołane, ocena autentyczności, wiarygodności i istotności źródeł, techniki zbierania materiału empirycznego, podział technik wg Jana Lutyńskiego, trzy aspekty standaryzacji techniki (narzędzie, cechy zbiorowości ankieterów, warunki komunikowania się), efekt ankieterski)

Lit. S. Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, fragment rozdziału III (Definiowanie pojęć i dobór wskaźników w badaniach): 170–181 (MN I, 235–248). * G. Babiński. *Wybrane zagadnienia z metodologii socjologicznych badań empirycznych*. Kraków 1980, r.IV (Źródła w badaniach socjologicznych): 65–79 (MN I: 409–421) * J. Topolski. *Metodologia historii*. Warszawa 1973, r.XV (Teoria wiedzy źródłowej): 342–354 * J. Lutyński. *Techniki otrzymywania materiałów i ich podział*. Ss. 16–40 w: K. Lutyńska, A.P. Wejland (red.) *Wywiad kwestionariuszowy. Analizy teoretyczne i badania empiryczne* (wybór tekstów). Ossolineum 1983.

6. Zbieranie i analiza danych relacyjnych (4)

(pytanie socjometryczne, socjogram, indywidualne i grupowe parametry socjometryczne, macierzowa postać danych relacyjnych, analiza sieci społecznych, grafy skierowane i nieskierowane)

Lit. A. Brzezińska. *Socjometria*. Ss. 192–231 w: J. Brzeziński (red.). *Metodologia badań psychologicznych. Wybór tekstów*. Warszawa 2004: PWN * T. Sozański. *Sieć społeczna*. Ss. 28–36 w: *Encyklopedia Socjologii*, t. 4, Warszawa 2002.

Tematy ćwiczeń

1. Wprowadzenie. (tematyka zajęć, sprawy organizacyjne). Specyfika naukowej działalności człowieka. „Osobliwość” myślenia socjologicznego.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 1 (Działalność badawcza człowieka a nauka), 21–45 * S. Ossowski, *O osobliwościach nauk społecznych*. Warszawa 1962, r. 5 (Wzory nauk przyrodniczych w empirycznej socjologii) * T. Sozański. *Co to jest nauka?* Ss. 23–50 w: J. Goćkowski, S. Marmuszewski (red.) *Nauka. Tożsamość i tradycja*. Kraków 1995 (MN I: 5–34 lub www.cyf-kr.edu.pl/~usozans/nauka.pdf)

2. Paradygmaty i teoria w badaniach społecznych. Teoria dedukcyjna i indukcyjna.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 2 (Paradygmaty, teoria i badania społeczne), s. 46–76 * K. Charmaz, *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*. Warszawa 2015, r.1 (Zaproszenie do udziału w podróży przez teorię ugruntowaną), s. 7–18.

3. Etyka w badaniach społecznych.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 3 (Etyka i polityka w badaniach społecznych), s. 77–102 * C. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań 2001, r.4 (Problemy etyczne w badaniach społecznych), s. 88–110.

4. Początkowe etapy postępowania badawczego. Rodzaje i charakterystyka pytań badawczych. Hipotezy badawcze.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 4 (Plan badań), s. 105–139 * G. Babiński, *Etapy procesu badawczego*, s. 300–314 w MN I * C. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, r. 3 (Podstawowe elementy procesu badawczego), s. 66–87. * S. Nowak, *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985, fragment rozdziału III (Definiowanie pojęć i dobór wskaźników w badaniach): s. 170–181 (MN I, s. 235–248).

5. Zmienne. Pomiar. Kryteria jakości pomiaru.

Lit. G. Babiński, *Zmienne i ich rola w badaniach socjologicznych*, s. 249–272 w: MN I * R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa 1985, r. 2 (Pomiar), 42–86.

6. Budowa indeksów i skal.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 6 (Indeksy, skale i typologie), s. 177–205 * T. Sozański, *Przykład budowy skali Guttmana* (www.cyf-kr.edu.pl/~usozans/guttman.pdf).

7. Dobór próby.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 7 (Logika doboru próby), s. 206–248 * C. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, r. 8 (Dobór próby i schematy doboru próby), s. 191–217 * R. Mayntz, K. Holm, P. Hübner. *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, r. 3 (Metody doboru próby), s. 87–92, 100–110.

8. Eksperyment.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 8 (Eksperyment), s. 251–273 * T. Sozański, *Propozycja eksperymentalnego badania wpływu dolegliwości i nieuchronności kary na podejmowanie działań przestępczych* (www.cyf-kr.edu.pl/~usozans/projekt.pdf).

9. Badania sondażowe.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 9 (Badania sondażowe), 274–318.

10. Badania terenowe. Obserwacja.

Lit. E. Babbie, *Podstawy badań społecznych*, r. 10 (Jakościowe badania terenowe) Eksperyment), s. 320–355 * C. Frankfort-Nachmias, D. Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, r. 9 (Metody obserwacyjne), s. 220–230 * M. Angrosino, *Badania etnograficzne i obserwacyjne*. Warszawa 2015 (fragmenty).

11. Socjometria.

Lit. MN II, r. 10 (Socjometria), s. 269–285.

Wykaz literatury podstawowej

Earl Babbie. *Badania społeczne w praktyce*, Warszawa 2003.

Earl Babbie, *Podstawy badań społecznych*, Warszawa 2008, rozdziały 1–10.

(podstawowa lektura na ćwiczeniach)

Renate Mayntz, Kurt Holm, Peter Hübner, *Wprowadzenie do metod socjologii empirycznej*, Warszawa 1985

Chava Frankfort-Nachmias, David Nachmias, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001

Stefan Nowak. *Metodologia badań społecznych*. Warszawa 1985.

Badania empiryczne w socjologii. Wybór tekstów, t. I, II. Opracowanie: Marian Malikowski i

Marian. Niezgoda. Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Tyczynie 1997 (skrót: MN I/II).

Wszystkie pozycje we fragmentach wskazanych przy tematach wykładów i ćwiczeń. Fragmenty z *Badania społecznych w praktyce* podane w programie wykładów można zastąpić odpowiednimi rozdziałami w nowszego podręcznika tegoż autora.

Wykaz literatury uzupełniającej

j.w. (dodatkowe fragmenty)

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	30
	Ćwiczenia w grupach audytoryjnych	30
	Konsultacje	20
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	30
	Przygotowanie pisemnych prac domowych	40
Ogółem bilans czasu pracy		150
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		5

Opracowanie karty kursu:
dr hab. Tadeusz Sozański
4/07/2015, aktualizacja 21/02/2016